
Kyrkomötet
Motion 2014:5
av Åke Bonnier

Vart tog *Guds vägar* vägen?

Förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att uppmuntra alla stift att implementera dokumentet *Guds vägar* så att det blir känt och diskuterat.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ge Svenska kyrkans utbildningsinstitut och dess bägge utbildningsplatser i Uppsala respektive Lund i uppdrag att tydligare implementera dokumentet *Guds vägar* så att alla prästkandidater är väl förtrogna med såväl dess innehåll som dess hermeneutiska och homiletiska implikationer.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att ge en sakkunnig i uppdrag att granska Evangeliebokens textsammansättning utifrån ett *Guds vägar*-perspektiv för att se om predikotexterna kombinerar Gamla och Nya testamentet på ett sätt som kontrasterar de båda testamentena och/eller reflekterar ett ersättningssteologiskt tänkande.

Motivering

Kyrkomötet antog 2001 samtalsdokumentet *Guds vägar: Judendom och kristendom. Ett inomkyrkligt samtalsdokument*. Beteckningen "samtalsdokument" uttrycker att det inte är fråga om någon slutgiltig deklaration av Svenska kyrkans syn på relationen mellan judar och kristna, utan att detta dokument bör tjäna som utgångspunkt för fortsatt teologisk bearbetning och reflexion. Detta syfte klargörs redan i förordet till dokumentet av dåvarande ärkebiskopen KG Hammar:

Som kristna behöver vi också reflektera över hur vi ser på Bibelns två testamenten och relationen mellan dem. Är det första testamentet, det vi kallar Gamla testamentet, bara en inledning till det Nya? Eller bär psaltarpsalmer och profeter med sig budskap och insikter om Gud och Guds vägar värda att gå djupare in i? Hur ser vi på uppenbarelsen i de två testamentena? Vi behöver också arbeta vidare med hur vi tänker kring frågan om Guds folk. Kan kristna göra anspråk på att kyrkan tagit över som det utvalda folket från det judiska folket – eller är det judiska folket också en del av Guds folk idag?

På kyrkomötets webbplats betonas likaledes att *Guds vägar* bör tjäna som "grund" för en teologisk uppföljning (www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=665216):

Guds vägar är tänkt att vara grund för Svenska kyrkans fortsatta reflektion och samtal med företrädare för judisk tro och bekännelse och vill markera ett avståndstagande från tankemodeller inom kristen

tradition, som kunnat utnyttjas till att legitimera övergrepp mot det judiska folket, särskilt den s.k. ersättningsteologin. Denna teologiska tankemodell säger att den kristna kyrkan som det nya förbundet eller det nya Israel ersatt det judiska folket eller det gamla förbundet.

Dokumentet *Guds vägar* har en lång tillkomsthistoria. Biskopsmötet deklarerade redan den 10 maj 1995 (citerat i *Guds vägar*):

I vår kyrka vill vi arbeta för att få bort sådant som kan tolkas som anti-semitism eller förakt för det judiska folket och försvara dess rätt till sin historia, sin tro och sina seder.

Även här uttalas alltså behovet av fortsatt teologisk bearbetning av kyrkans speciella relation till det judiska folket. Tyvärr har *Guds vägar* inte fått den verkningshistoria som kunde förväntas utifrån dess karaktär och dessa tydligt uttalade syften. Vart tog *Guds vägar* vägen?!

Huvudsyftet med dokumentet *Guds vägar* är att göra upp med det ersättnings-teologiska paradigm som systematiskt framställer judisk tro som ett teologiskt och moraliskt lägre stående förstadium till kristen tro. I den troligen allra viktigaste meningen i *Guds vägar* fastslås att "Guds förbund med det judiska folket äger fortsatt giltighet".

Frågan måste emellertid ställas huruvida denna teologiska grundförståelse kommer till uttryck i exempelvis förkunnelsen. På vilket sätt bistår eller begränsar Evangeliebokens textval och textsammansättning en förkunnelse som lever upp till de förpliktelser som explicit nämns i *Guds vägar*? Två exempel kan räcka:

(a) På Tolfte söndagen efter Trefaldighet är temat "Friheten i Kristus". Den söndagen läses den andra och tredje årgången tre texter om sabbaten (2 Moseboken 23:10–12, Markus 2:23–28 och Lukas 13:10–17) och dessutom en text från Galaterbrevet 4:31–5:6 som uppmanar läsare och lyssnare att inte låta någon "lägga på er slavoket igen". Är inte risken stor, med detta texturval, att den söndagen kommer att beskriva sabbaten som ett problem som ska lösas – och att den kristna friheten från sabbaten alltså är lösningen på det judiska problemet? Är inte risken påfallande att präster som är omedvetna om ersättningsteologins tvåtusenåriga inflytande på kristen tro och tanke förkunnar på ett sådant sätt att judendomen på Jesu tid inte framställs som hans historiska kontext utan som hans teologiska kontrast, inte som ett liv att leva utan som ett problem att lösa? Kan inte många läsare och lyssnare få intrycket att den bakomliggande teologiska tanken är att kristen tro befriar människor från judendomens "lag och krav" (för att använda en problematisk formulering i Sv.Ps. 331:6)?

Är det verkligen detta vi vill ska förkunnas i våra kyrkor? Vad menar vi då med den viktiga formuleringen "Guds förbund med det judiska folket äger fortsatt giltighet"? Som sagt, vart tog *Guds vägar* vägen?

(b) Det andra exemplet är andra årgångens episteltext på sextonde söndagen efter Trefaldighet då läsningen är hämtad från Uppenbarelseboken 2:8-11. Temat för söndagen ("Döden och livet") är allvarsamt, dagens två böner talar om Gud "som har liv och död i sina händer" och "som är Herre över liv och död" – och episteltexten talar om hur Uppenbarelsebokens mottagare "smädas av dem som kallar sig judar men inte är det utan en Satans synagoga"! Hur menar vi att denna formulering uppfattas av gudstjänstens lyssnare och läsare? Kan vi vara säkra på att gudstjänstdeltagarna inte förknippar orden "judar" och "synagoga" med judenhet och judendom? Kort sagt, ännu en gång, vart tog *Guds vägar* vägen?

I ett samhälle där antisemitismen, rasismen och främlingsfientligheten återigen sticker upp sitt fula tryne är det viktigt att kyrkans företrädare, både vigda och lekmän – är väl insatta i Jesu eget sammanhang och dess fortsatta betydelse som en levande systerreligion i både dagens Sverige och dagens Europa i stort. Om detta må vi berätta! I ljuset av detta må vi förkunna! *Guds vägar* visar vägar.

Skara den 16 juni 2014

Åke Bonnier, biskop